

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอไว้ดังนี้

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายและแนวดำเนินการ
2. การจัดแผนการเรียน
3. การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายและแนวดำเนินการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า 1-6) ได้กล่าวถึงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร แนวดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักสูตร และหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) ไว้ดังนี้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นหรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตท้องถิ่น และประเทศชาติ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้เน้นถึงการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาท และหน้าที่ของ

คนในฐานะพลเมืองที่ดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญเฉพาะด้าน
2. มีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ
3. สามารถเป็นผู้นำ และเป็นผู้ให้บริการชุมชนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม
4. สามารถวางแผนแก้ปัญหาในชุมชนของตน
5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน
6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถนำแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนของตน
7. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ
8. มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีทักษะในการจัดการ
9. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศและในโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศตามบทบาทและหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างทรัพยากร ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ

โครงสร้างของหลักสูตร

1. วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ รายวิชาต่อไปนี้

- 1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
พื้นฐานวิชาอาชีพ	6 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี เลือกเรียนอย่างน้อยจำนวน 45 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่างๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.3 กลุ่มวิชาพัฒนาศิลปะ

พลานามัย

ศิลปะ

2.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

3. กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2532 จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค

3.2 กิจกรรมแนะแนว และหรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้
จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ ต่อภาค

3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

หมายเหตุ

การเลือกเรียนรายวิชาเลือกเสรีของผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธ จะต้องเลือกรายวิชา
พระพุทธศาสนา ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ภาคเรียนละ 1 รายวิชา ตลอด 3 ปี

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

วิชา	ชั้น ม.4-ม.6		
	จำนวนหน่วยการเรียนรู้		
	บังคับ		เลือกเสรี
	แกน	เลือก	
1. ภาษาไทย	6		เลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ อีก
2. สังคมศึกษา	6		อย่างน้อย 45 หน่วยการเรียนรู้
3. พละนามัย	3	3	(ผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนจะ
4. วิทยาศาสตร์	—	6	ต้องเลือกเรียนรายวิชาพระพุทธ-
5. พื้นฐานวิชาชีพ	—	6	ศาสนา ภาคเรียนละ 1 รายวิชา
6. คณิตศาสตร์	—	—	ตลอด 3 ปี)
7. ภาษาต่างประเทศ	—	—	
8. ศิลปะ	—	—	
9. อาชีพ	—	—	
	15	15	
รวมจำนวนหน่วยการเรียนรู้		30	

กิจกรรม

1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา 1 คาบ/สัปดาห์/ภาค
2. กิจกรรมแนะแนวและหรือกิจกรรมแก้ปัญหา
และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค
3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

สำหรับแนวดำเนินการเพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตาม
จุดมุ่งหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวางตามความถนัดและความสนใจ
2. จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพแวดล้อม และความต้องการของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ
3. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทดลองใช้วิชาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. จัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ผู้เรียนเห็นช่องทางการประกอบอาชีพ
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถ ได้มีโอกาสหาความรู้และทักษะ
จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง
โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม
8. ให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และรายวิชาที่ส่งเสริมการ
พัฒนาอาชีพ
9. ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดแทรกการสร้างค่านิยมและ
การพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
10. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น
ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2533)

1. เวลาเรียน

- 1.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี
- 1.2 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์
โรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์
นั้น เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ

1.3 ในสัปดาห์หนึ่งโรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างน้อย 25 คาบ และจัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 1 คาบ และจัดกิจกรรมแนะแนว และหรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้อีก 2 คาบ เวลานอกเหนือจากนี้ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรายวิชาเพิ่มเติมตามความสนใจและปฏิบัติตามกิจกรรมอิสระ

2. หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาใดที่ใช้ในเวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียนรู้ 1 หน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยเรียนมากขึ้น หรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือก

3.1 ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจะเลือกเรียนได้ 2 ภาษาเท่านั้น

3.2 การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

5.1 ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างอย่างน้อย 75 หน่วยการเรียนรู้ รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

5.2 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ของวิชาบังคับทั้งหมด

5.3 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียนรู้

5.4 ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนด

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ทำเป็นประกาศหรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

การจัดแผนการเรียน

การจัดแผนการเรียนเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการจัดงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด ความต้องการและความสนใจ

แผนการเรียน หมายถึง การกำหนดรายวิชาให้เรียน มีวิชาบังคับเลือก และวิชาเลือกเสรีอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งนักเรียนและโรงเรียนได้พิจารณาร่วมกันแล้วตามความรู้ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการในอนาคตของนักเรียนว่าจะมุ่งไปในทางใด เพื่อต้องการเรียนต่อในสถาบันชั้นสูง หรือประกอบอาชีพ (อรสา ปราษณ์นคร, 2525, หน้า 59)

การจัดแผนการเรียนเป็นการกำหนดแผนไว้ล่วงหน้าว่า ตลอดระยะเวลาของการศึกษา ผู้เรียนต้องศึกษาอะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด โดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระที่มีประกอบในหลักสูตรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526 ก, หน้า 324) ได้กำหนดขั้นตอนในการจัดแผนการเรียนไว้ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลและสิ่งเกี่ยวข้อง
2. กำหนดรายวิชาลงตามลำดับของรายวิชาที่หลักสูตรกำหนดไว้
3. ตรวจสอบจำนวนคาบ และหน่วยการเรียนในแต่ละภาคเรียนให้ถูกต้องตามที่กำหนด

ในหลักสูตร

4. เมื่อตรวจสอบถูกต้องแล้ว จัดพิมพ์ขออนุมัติแผนการเรียนต่อกรมเจ้าสังกัด และทำการเผยแพร่แก่ผู้เกี่ยวข้อง

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2537, หน้า 201-203) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนตาม โครงสร้างของหลักสูตร เทคนิคในการจัดการเรียน และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแผนการเรียน ดังนี้ การจัดการเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย นักเรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับส่วนหนึ่งเหมือนกันและเรียนแตกต่างกันในส่วนที่เป็นวิชาเลือก โดยเลือกตามความถนัด ความต้องการ หรือความสนใจ โรงเรียนต้องจัดรายวิชาที่จะให้นักเรียนได้ เลือกเรียนไว้เป็นแบบหรือเป็นชุดที่แสดงให้เห็นลำดับรายวิชาที่จะเรียน ตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบ หลักสูตร จากแบบหรือชุดรายวิชาที่จัดไว้ ทำให้นักเรียนมองเห็นแนวทางการศึกษาต่อ หรือการประกอบ อาชีพหลังจากเรียนจบตามแบบหรือชุดวิชานั้น ๆ แบบหรือชุดรายวิชาที่กำหนดไว้ เรียกว่า แผนการเรียน

ดังนั้น แผนการเรียน หมายถึง รายวิชาที่กำหนดไว้ให้นักเรียนได้เลือกเรียนอย่างมี เป้าหมาย ตามความถนัด ความต้องการ และความสนใจ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการเรียนคือ กำหนดรายวิชาเลือกที่จะเรียนอย่างมีเป้าหมาย เพราะเป็นเครื่องบอกแนวทางว่านักเรียนมุ่งศึกษา ต่อในสาขาวิชาใด หรือออกไปประกอบอาชีพใด

แผนการเรียนหลัก ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 2 แบบ คือ แผนการเรียนวิชาสามัญ และแผนการเรียนวิชาชีพ

1. แผนการเรียนวิชาสามัญ

จัดไว้สำหรับนักเรียนที่จะเลือกเรียนวิชาสามัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อไปศึกษาต่อใน สถาบันการศึกษาที่สูงขึ้นไปในสาขาวิชาสามัญ

2. แผนการเรียนวิชาชีพ

จัดไว้สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการที่จะเรียนสายวิชาชีพ โดยมีเป้าหมายว่าเมื่อ เรียนจบแผนการเรียนแล้ว สามารถใช้ความรู้พื้นฐานในการออกไปประกอบอาชีพหรือไปศึกษาต่อ ในสถาบันการศึกษาทางวิชาชีพ

โรงเรียนสามารถจัดให้มีแผนการเรียนในหมวดวิชาต่างๆ ตามที่นักเรียนมีความต้องการ และตามความพร้อมของโรงเรียน คือ มีครู มีวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสถานที่พอเพียง

การจัดการเรียนมีความสำคัญทั้งต่อนักเรียน และโรงเรียน กล่าวคือ แผนการเรียน ช่วยให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ ทั้งเป็นเครื่องชี้ให้

ทราบว่า เมื่อเรียนจบตามแผนการเรียนนั้น ๆ จะสามารถออกไปประกอบอาชีพได้หรือเป็นพื้นฐานไปสู่การศึกษาต่อแขนงหรือสาขาวิชาใด ในด้านของโรงเรียนการจัดแผนการเรียนมีประโยชน์อย่างยิ่งในการวางแผนงานวิชาการ และการทำแผนปฏิบัติการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการของโรงเรียน

เทคนิคในการจัดแผนการเรียน

1. สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดแผนการเรียน

- 1.1 ความพร้อมของโรงเรียน เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่
- 1.2 ความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น
- 1.3 หลักสูตร
- 1.4 เกณฑ์การจบหลักสูตร
- 1.5 ความต้องการของสถาบันศึกษาชั้นสูง ที่นักเรียนจะไปศึกษาต่อ

2. ขั้นตอนในการจัดแผนการเรียน

- 2.1 รวบรวมข้อมูลตามข้อ 1
- 2.2 กำหนดรายวิชาในแต่ละภาคเรียนตามที่หลักสูตรกำหนด
- 2.3 ตรวจสอบจำนวนคาบและหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละภาคเรียนให้ถูกต้องที่หลักสูตร

กำหนด

- 2.4 ขออนุมัติแผนการเรียนต่อกรมเจ้าสังกัด
- 2.5 เผยแพร่แก่ผู้เกี่ยวข้อง คือ ครูในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครองสถานศึกษาอื่นๆ

3. ผู้จัดแผนการเรียน ได้แก่

- 3.1 ผู้บริหารโรงเรียน
- 3.2 หัวหน้าฝ่ายวิชาการ
- 3.3 หัวหน้าหมวดวิชา
- 3.4 ครูแนะแนว
- 3.5 เจ้าหน้าที่วัดผล
- 3.6 นายทะเบียน

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแผนการเรียน

ในกรณีที่นักเรียนไม่สามารถเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งในแผนการเรียนที่ได้เลือกไปแล้วอาจขอเรียนวิชาอื่นแทน ถ้าการเรียนวิชานั้นไม่ทำให้แผนการเรียนหลักเปลี่ยนไป ในกรณีที่จะต้องมีการปรับแผน

ในด้านโรงเรียน แผนการเรียนที่เคยจัดไว้ในระยะต่อมามีอาจไม่เหมาะสม ไม่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนเท่าที่ควร หรือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงครูผู้สอน ก็จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่ให้เหมาะสมได้เช่นกัน

จรวบพร ธรนิทร์ (2539, หน้า 14) ได้กล่าวถึง กลยุทธ์ความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนปลายไว้ 6 ประการ คือ

1. การพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา
2. การพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการ
3. การบริหารการจัดการ
4. การบริหารกิจการนักเรียน
5. การพัฒนาครู
6. การระดมความสนับสนุนจากผู้ปกครอง/ศิษย์เก่า/ชุมชน

นอกจากนี้ ในการพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการนั้น จรวบพร ธรนิทร์ ยังได้กล่าวถึงการจัดแผนการเรียนดังนี้

1. โรงเรียนควรเปิดแผนการเรียนให้มากที่สุด เพื่อสนองความต้องการของนักเรียน โดยยึดนักเรียนเป็นหลัก แผนการเรียนที่นิยมจัดในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่

แผนการเรียนที่ 1 ศิลป-ภาษา	(ภาษาอังกฤษ, ฝรั่งเศส หรือเยอรมัน)
แผนการเรียนที่ 2 ศิลป-คณิต กข.	(ภาษาอังกฤษ, คณิตศาสตร์)
แผนการเรียนที่ 3 วิทยาศาสตร์-คณิต	(วิทยาศาสตร์, คณิตศาสตร์)
แผนการเรียนที่ 4 ศิลป-คณิตศาสตร์ ก.	

หรือทั่วไป (อังกฤษ 6 คาบ คณิตศาสตร์ 3 คาบ)

2. พยายามให้นักเรียนได้เลือกแผนการเรียนให้ตรงตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจอย่างแท้จริง เลือกให้ได้ก่อนเข้าสู่แผนการเรียน

3. เมื่อเลือกแผนการเรียนไปแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ควรแนะแนวให้นักเรียนเปลี่ยนแผนการเรียนได้ คำนึงให้ตนเอง และให้ความมั่นใจกับนักเรียนว่า เมื่อเรียนตามความถนัดบวกกับความเอาใจใส่จะประสบผลสำเร็จก้าวหน้าในชีวิตได้

4. โรงเรียนควรประเมินตนเองว่า แผนการเรียนใดที่นักเรียนหรือโรงเรียนประสบความสำเร็จมากที่สุด จะเน้นแผนใดเพื่อส่งเสริมเป็นพิเศษหรือไม่ และจะปรับปรุงจุดอ่อนได้อย่างไร

จะเห็นได้ว่าการจัดแผนการเรียนตามโครงสร้างของหลักสูตรนั้น นักเรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับส่วนหนึ่งเหมือนกันและเรียนแตกต่างกันในส่วนที่เป็นวิชาเลือก โดยเลือกตามความถนัด ความต้องการหรือความสนใจ ดังนั้นโรงเรียนจะต้องจัดรายวิชาที่จะให้นักเรียนได้เลือกเรียนได้เป็นแบบหรือเป็นชุด ที่แสดงให้เห็นลำดับรายวิชาที่จะเรียน ตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบหลักสูตร จากแบบหรือชุดรายวิชาที่จัดไว้ ทำให้มองเห็นแนวทางการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพหลังจากเรียนจบตามแบบหรือชุดวิชานั้น แบบหรือชุดวิชาที่กำหนดไว้เรียกว่าแผนการเรียน

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้ศึกษาผลงานที่ใกล้เคียงและการศึกษาอื่นๆ ที่เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังนี้

ทัศนีย์ ลิทธิวงศ์ (2539, หน้า 100-101) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลพระราชทาน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าในด้านการจัดแผนการเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ให้ความสำคัญด้านการวางแผนกำหนดวิชาบังคับเลือกคือ ความสนใจของผู้เรียน ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ให้ความสำคัญที่ความพร้อมของโรงเรียน ในด้านการวางแผนกำหนดวิชาเลือกเสรีนั้น โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางให้ความสำคัญที่ความสนใจของผู้เรียน ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กให้ความสำคัญด้านความสนใจของผู้เรียน และความสนใจของผู้เรียนและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนขนาดใหญ่เปิดสอนวิชาเลือกเสรีเฉพาะวิชาสามัญ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา และเกษตรกรรม เพื่อสนองความต้องการของนักเรียนที่มีทั้งต้องการศึกษาต่อและต้องการประกอบอาชีพ ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กเปิดสอนวิชาเลือกเสรีเหมือนโรงเรียนขนาดกลาง แต่จะเน้นวิชาการงานและอาชีพเป็นพิเศษ เช่น

การทอเสื้อ การเลี้ยงปลาตก (เพื่อส่งขาย) การเลี้ยงไก่ ช่างซ่อมไฟฟ้า ช่างรถยนต์ เป็นต้น เพื่อสนองความต้องการของนักเรียนที่ต้องการประกอบอาชีพ การติดตามประเมินผลการจัดวิชา บังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี โรงเรียนทุกขนาดให้ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินจากการสอบถามนักเรียน นำผลที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงการวางแผนจัดรายวิชาในปีการศึกษาต่อไป

ส่วน ชนะขมิษฐ สุรมิตรไมตรี (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529, หน้า 644) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ในการจัดแผนการเรียนโรงเรียนจัดแผนการเรียนตามความพร้อมของโรงเรียน การจัดนักเรียนเข้าแผนการเรียนมีทั้งวิธีให้สอบคัดเลือกตามแผนที่กำหนดให้และเลือกเอง การจัดกิจกรรมนักเรียน หัวหน้ากิจกรรมดำเนินการโดยกรรมการที่แต่งตั้ง และจัดกิจกรรมตามข้อกำหนดหรือข้อเสนอแนะของกระทรวงศึกษาธิการ ในการจัดสอนซ่อมเสริม โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือของบุคลากร การประสานงานและการติดตามผลในการจัดการ และความพอเพียงด้านสถานที่

สำหรับ ประทีป วุฒิสันโกวิท (2531, หน้า 63) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 พบว่า ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริม ปัญหาส่วนมากที่พบคือ นักเรียนขาดความสนใจที่จะเข้ารับการสอนซ่อมเสริม ตามเวลาที่โรงเรียนจัดให้ ครู-อาจารย์บางคนมีงานในหน้าที่รับผิดชอบมากเกินไป และครูผู้สอนส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนเหมือนการสอนในคาบสอนปกติ

ในขณะที่ วิเชียร ภูสุวรรณ์ (2531, หน้า 71) ได้ศึกษาการจัดวิชาพื้นฐานวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 พบว่า ในด้านการเตรียมการจัดวิชาพื้นฐานอาชีพ โรงเรียนจัดแผนการเรียนโดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียนเป็นหลัก

นอกจากนี้ นิรมล ธรรมอำนวยสุข (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531, หน้า 931) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ในการวางแผนในการเปิดสอนวิชาอาชีพ ได้ใช้วิธีการสำรวจความพร้อมด้านทรัพยากรของโรงเรียน

เกี่ยวกับบุคลากร อุปกรณ์ สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน เกณฑ์ในการเปิดสอน และความพอเพียงของจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอน ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ส่วนใหญ่มีปัญหในการเปิดสอนวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เนื่องจากนักเรียนที่มีความสนใจในอาชีพที่มีในท้องถิ่น มีจำนวนน้อยเกินไป ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านวิชาอาชีพที่มีในท้องถิ่น การวางแผนในการเปิดสอนมีปัญหา เนื่องจากความพร้อมของโรงเรียนในการเปิดสอนวิชาอาชีพ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เกณฑ์ในการเปิดสอนมีปัญหาเนื่องจากบุคลากรที่มีความสามารถในการสอนวิชาอาชีพมีจำนวนจำกัด และไม่สามารถจัดนักเรียนเข้าเรียนได้ตรงตามความต้องการของทุกคน

สำหรับ ศศิธร สุขใจใจ (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2531, หน้า 102) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ปัญหาด้านหลักสูตรที่พบคือ ผู้ปกครองนักเรียนมีค่านิยมที่ต้องการให้บุตรหลานของตนเรียนทางด้านวิชาสามัญอย่างเดียว และเห็นว่าการเรียนวิชาชีพในท้องถิ่นมีความสำคัญน้อย จึงทำให้โรงเรียนยังคงต้องจัดการเรียนการสอนเน้นไปในทางวิชาการ เช่นเดิม เนื่องจากไม่สามารถเปลี่ยนค่านิยมของผู้ปกครองได้ การปฏิบัติของผู้บริหารในด้านหลักสูตรคือ การจัดส่งครูผู้สอนเข้ารับการอบรม ประชุมปฏิบัติการด้านหลักสูตรที่กรมสามัญศึกษา หรือ เขตการศึกษาหรือกลุ่มโรงเรียนจัดขึ้น

ในขณะที่ จุฑามาส เกิดแก้วฟ้า (2533, หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 พบว่า ในการวางแผนงานวิชาการ โรงเรียนมีการจัดทำแผนโดยจัดให้มีการสำรวจปัญหา ความต้องการจากฝ่าย/หมวดวิชา ฝ่ายและหมวดวิชานำปัญหาเสนอคณะกรรมการวิชาการ คณะกรรมการพิจารณามาตรการ โดยใช้ข้อมูลและสถิติสนับสนุนการตัดสินใจกำหนดนโยบาย ส่วนการวางแผนเพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มีการจัดกระทำโดยจัดให้มีการสำรวจอาชีพคนในท้องถิ่น การจัดแผนการเรียน การจัดแผนให้นักเรียนเลือกเรียน ใช้ความต้องการของนักเรียน และมีการวางแผนจัดกิจกรรมนักเรียน

นอกจากนี้ ธีรวัฒน์ หมูวิเศษ (2538, หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงรูปแบบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามพระคณาของผู้บริหารการศึกษา เขตการศึกษา 8 พบว่า ด้านรูปแบบ

การบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารการศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่างานวิชาการมีปัญหาด้านหลักสูตรที่เน้น
วิชาการมากเกินไป ไม่สนองความต้องการของท้องถิ่น เน้นการเรียนต่อให้สูงขึ้น ไม่สอดคล้องกับ
ความต้องการและสภาพชีวิตจริงของคนในสังคม

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนมีการจัดตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการ
ของนักเรียน การจัดนักเรียนเข้าแผนการเรียนมีทั้งวิธีให้สอบคัดเลือกตามแผนที่กำหนดและให้
นักเรียนเลือกเอง